

Norges vassdrags- og energidirektorat
Reguleringsmyndigheten for energi, RME
Postboks 5091, Majorstua
0301 Oslo

Deres ref.: 202001392

Høringsuttalelse fra Huseierne på RME høringsdokument nr. 01/2020 – Endringer i nettleiestrukturen

Vår klare anbefaling er å stoppe den planlagte omleggingen av nettleien, eller utsette den til man har forbruksdata, sanntidsinformasjon og piloter som kan gi god innsikt i hvordan forbrukerne responderer på prissignaler og ulike tariffmodeller. I tillegg må effektutfordringene som det henvises til dokumenteres, og vi må vite hvor mye forslaget til ny nettleie vil kunne redusere fremtidige nettinvesteringer med.

RME bør benytte overgangsperioden frem til 2027 til å høste erfaringer fra pågående pilotprosjekter tilknyttet nettariffer og timesavregning av spotpris. Først da vil man ha et bedre grunnlag for å vurdere behovet for å eventuelt innføre ytterligere prisinsentiver.

Vi vil understreke at vi er positive til alle insentiver til forbrukerne som reduserer effektoppene med enkle og forståelige prissignaler. Men RMEs forslag til ny modell for nettariffer bidrar ikke til at vi når det overordnede målet. Høringsnotatet klarer ikke å synliggjøre hvordan en ny nettleie vil bidra til rasjonell kundeatferd, og det er heller ikke synliggjort i hvilken grad forslaget vil redusere belastningen og øke utnyttelsen av strømmettet, samt redusere nettleien for husholdningene. Forslaget til RME er også lite forbrukervennlig, siden kombinasjonen av mange ulike prissignaler og modeller fort blir for komplisert og vanskelig å forstå for forbrukerne.

Vi går inn i en tid med stadig økende nettkostnader for norske husholdningskunder grunnet vedlikeholdsetterslep og stort behov for forsterkninger i nettet. Det bygges utenlandskabler og vindmøller, og en storstilt elektrifisering av samfunnet vårt er i full gang. Samtidig vil det nå i lang tid fremover være stor usikkerhet knyttet til de økonomiske konsekvensene for husholdninger og næringsliv av tiltak for å begrense utbredelsen av koronaviruset. Derfor er det viktig å sikre fortsatt lave strømpriser i Norge, noe som er en fordel for norsk industri og husholdningene i en vanskelig tid. Det siste vi trenger nå er ytterligere usikkerhet rundt fremtidig utforming av nettleien og hvilke konsekvenser det får for forbrukernes strømregning.

RMEs forslag til ny nettleiestruktur bærer preg av et ønske om å oppnå en rekke målsettinger samtidig. Likevel har de ikke redegjort for åpenbare målkonflikter eller synliggjort hvilke mål man har som prioritet å oppnå.

Bakgrunn

4. februar sendte Reguleringsmyndigheten for energi i NVE (RME) på høring et forslag om krav til utformingen av nettleien. Ett av målene med forslaget er å sikre en effektiv utnyttelse

av strømmettet, og det vil RME oppnå ved at nettleien i større grad enn nå skal reflektere kostnadene knyttet til å bygge og drifte det.

Det er samfunnsmessig bred enighet om at det er riktig å motivere til adferd som gir bedre utnyttelse av strømmettet, og vi i Huseierne støtter formålet. Men vi kan ikke stille oss bak RMEs syn og forslag til hvordan vi oppnår dette. Vi mener forslaget i liten grad vil motivere slik det er tenkt, og det vil derfor gjøre nettleien dyrere for mange og mer komplisert for alle.

Politiske mål

Norske forbrukere og næringsliv nyter i dag godt av en rimelig, klimavennlig og sikker tilgang til strøm, noe som er et fantastisk utgangspunkt med tanke på grønn omstilling, bærekraftig vekst og elektrifisering av samfunnet.

Innen 2030 skal vi ha kuttet utslippene med 40 prosent samtidig som omstillingen mot lavutslippssamfunnet må være i gang for fullt. Granavolden-plattformen og vedtak i Stortinget sier at målet er 10 TWh energisparing i bygg. Husholdningene er en meget viktig brikke for å nå disse målene. Reduksjon i sluttforbruket av energi må ned, og da er sparing viktigst siden den beste og reneste energien er den vi ikke bruker.

RME foreslår i høringen at nettleiens energiledd skal være lik marginaltap, men et lavt energiledd gir ingen bidrag til økt utnyttelse av nettet. Lavt energiledd vil derimot kunne føre til at de som har investert i ENØK- tiltak og lokal energiproduksjon får en økt nettleie. Forbrukere med små boliger og lavt forbruk kan altså oppleve at nettleien stiger, mens de med store boliger og høyt forbruk kan få lavere nettleie. Vi er derfor sterkt bekymret for at de foreslåtte endringene gjør ENØK-tiltak og investeringer i lokal energiproduksjon mindre lønnsomt. Full valgfrihet på modell for nettselskapene gjør også omleggingen uoversiktlig for kundene, og mange vil ikke forstå hvilken atferd som gir ønsket resultat.

Uklart problem

Helt overordnet så er ikke effektutfordringene det henvises til dokumentert utover vage formuleringer. RME har fremdeles ikke gitt informasjon om i hvilke geografiske områder effektutfordringene antas å være store, hva den faktiske nettkapasiteten er og hvor nært vi er absolutt topplast.

NVE skriver i rapporten «*Status og prognoser for kraftsystemet i 2016*» at det skal investeres 140 milliarder i perioden 2016 – 2025, og at nettleien vil øke med 25 prosent. I rapporten for 2018 er det anslått investeringer på 135 milliarder mellom 2018 – 2027. Høringsnotatet sier likevel ikke noe om hva basisframskrivninger for nettinvesteringer er, og hvor mye forslaget til ny nettleie vil kunne reduseres den med.

Dette har vært etterspurt i alle tidligere høringsrunder, sammen med klare tilbakemeldinger om at de forskjellige tariffmodellene burde testes ut gjennom piloter og evalueres før man endrer tariffingen for alle forbrukere. Vi er derfor overrasket over at RME heller ikke denne gangen har gjennomført piloter som dokumenterer hvilken prosentvis reduksjon i topplast ulike modeller eventuelt gir.

Valgfrihet på modell

Forslaget fra 2015 er nesten identisk som forslaget som nå foreligger, og i 2018 gikk NVE inn for å innføre abonnert effekt som modell for alle husholdninger. Det ble blankt avvist av 84 av

87 høringsinstanser. Likevel foreslår RME i ny høring abonnert effekt som én av tre aktuelle modeller. Både målt effekt (døgnmaks) og abonnert effekt straffer høyt forbruk like hardt selv om det skjer i en periode med god kapasitet i nettet. Modellene gir derfor ikke insentiv for økt utnyttelse av nettet i lavlastperioder, og er vanskelige å forstå. I tillegg er det slik at for å tilpasse forbruk til målt effekt eller abonnert effekt, kreves det tilleggsinvestering i avansert styring. Dette er utstyr som foreløpig er lite tilgjengelig for folk flest og koster penger. I tillegg må det utvikles, og leverandører har allerede varslet at det blir en umulig oppgave så lenge det legges opp til at nettselskapene skal ha ulike tariffmodeller.

En sikringsdifferensiert nettleie gir ingen insentiver til å tilpasse forbruk for å avlaste nettet innenfor den sikringen husholdningen har installert, eller økt utnyttelse av nettet i lavlastperioder. For mange husholdninger vil dette oppleves som en høy fast avgift for å være tilkoblet nettet, og heller gi insentiv til å sløse med strømforbruket. Å skifte sikring krever dessuten elektriker og er en ekstrakostnad for husholdningen.

Men innspillene som kom inn i begge de tidligere høringsrundene om at NVE bør teste ut en «time-of-use» modell med et energiledd som er høyere enn marginaltap utenom høylastperiodene, er det ikke tatt hensyn til. Den kan utformes slik at forbrukere får lavere nettleie i perioder med god kapasitet og høyere når det er mest belastning i nettet. Det vil være mer logisk og enklere å forstå for kundene enn de tre modellene som RME åpner for.

Sikrer ikke økt nettutnyttelse

En komplisert nettleie vil ikke endre forbruksmønsteret. Dersom nettutnyttelsen skal økes, må kundene motiveres til å flytte strømforbruk fra perioder med anstrengt nettkapasitet til perioder med ledig nettkapasitet. Ingen av RMEs foreslåtte modeller gir en slik motivasjon.

Vi er negative til RMEs forslag om at nettselskapene skal avregne kundene etter effekt, for eksempel i form av målt effektforbruk eller via et effektabonnement. Mange husholdninger vil få problemer med å forstå hvordan strømgregningen beregnes fordi det blir for komplisert. Husholdningene som får økt nettleie vil se det som en uforståelig straff. De få som faktisk evner å forstå nettleien vil ofte få feil prissignal.

RME legger med andre ord opp til at kundene vil kunne måtte betale mye for strømmen når de trenger den mest, uavhengig av om det er mye eller lite ledig kapasitet i nettet. Huseierne mener det er enklere å oppnå målsettingen ved å belønne husholdningene som gjør de riktige valgene. Dersom husholdningene for eksempel premieres for å lade sin elbil om natten fremfor å få uforståelige straffer som de ikke skjønner noe av, kan vi sende mer strøm gjennom det eksisterende nettet. Det betyr at nettkostnaden per kWh går ned, og alle husholdninger vil kunne nyte godt av en lavere nettariff. En slik løsning er nå under utprøving hos enkelte nettselskap i Norge. Modellen forutsetter imidlertid et høyt energiledd på nettleien, noe som ikke blir tillatt med dagens forslag.

Prissignaler fungerer dårlig alene

Vi er alvorlig bekymret for at omleggingen RME legger opp til vil gjøre det mer komplisert å være strømkunde. Det er fortsatt uklart om prismodellene vil bidra til rasjonell kundeferd og redusert belastning av nettet. Vi trenger innsikt i hvordan forbrukerne responderer på de ulike tariffmodellene og prissignalene.

RME skriver at de fleste vil få omtrent samme nettleie, og at 9 av 10 ikke vil merke endringene. Samtidig refererer de til en rapport som de bestilte fra Sentio i 2017 som

dokumenterer at prissignalene må være sterke for at forbrukere skal endre adferd. RME unnlater også å referere til dokumenterte erfaringer fra ulike pilotprosjekter for bruk av effekttariffer, for eksempel Pöyrys analyse av innføringen av effekttariffer på Hvaler fra 2018. Disse erfaringene er entydige med tanke på at prissignalene må være svært sterke for at forbrukerne faktisk skal endre adferd. Men på tross av dette vil altså RME gi prissignaler som er så svake at de knapt merkes av noen.

Dette underbygger den store svakheten ved RMEs endelige forskriftsforslag – vi har ikke tilstrekkelig kunnskap om hva som skal til for å endre forbrukernes adferd. Det er oppsiktsvekkende at de overser sterke faglige råd om å teste ut ulike løsninger gjennom piloter. RME kjører på med ny nettleiestruktur og prissignaler som eneste virkemiddel til tross for at forskningslitteraturen peker på behovet for å se et sett av virkemidler i sammenheng og at prissignaler først gir effekt når de er sterke.

Viktigheten av sanntidsinformasjon

Konsulentselskapene Pöyry og Menon Economics utførte for NVE i 2018 analysen «*Vurdering av atferdsvirkemidler som kan bidra til reduksjon av effekttopper*». Der slås det fast at sanntidsinformasjon om eget strøm- og effektforbruk er viktig for at prissignaler skal ha effekt. Informasjonen bør kobles direkte mot de økonomiske konsekvensene i sanntid.

Forskningen fremhever altså viktigheten av sanntidsinformasjon. En logisk konsekvens av dette ville være å pålegge nettselskapene lett tilgjengeliggjøring av forbruksdata i sanntid i et forståelig grensesnitt, gjerne med digital varsling når kostbar effektbruk nærmer seg. Men RME legger kun opp til at nettselskapet som minimum skal informere kunden om forbruk per time og de økonomiske konsekvensene senest klokken 09.00 påfølgende døgn.

Noen må betale for andres reduserte nettleie

Strømnettet vårt er 100 prosent brukerfinansiert. Selv om det er variasjoner blant nettselskapene, så er omtrent 2/3 av nettleien knyttet til forbruk av kWh og 1/3 er faste kostnader som betales likt av abonnentene uavhengig av hvor mye strøm man bruker. Ved å endre denne fordelingen og innføre en nettleiestruktur som innebærer at den forbruksavhengige delen reduseres fra rundt 70 til 10 prosent, sitter vi igjen med en nettleie som nesten er helt løsrevet fra hvor mye strøm man bruker. Det er et uforståelig budskap å nå ut med til kundene.

RME fastslår selv at kunder som ønsker å redusere sitt effektforbruk er avhengig av tilleggsinformasjon, og bekrefter at denne må komme fra teknologiinvesteringer den enkelte kunde selv gjør. Vi frykter derfor at omfordelingen av nettkostnadene vil gå på bekostning av sårbare kunder som ikke kan legge om forbruket eller har råd til å investere i dyrt ekstraputstyr. Fordi nettet fullt ut er kundefinansiert, vil forbrukere som ikke gjør slike investeringer få sin nettleie økt for å subsidiere prisavslaget til de som investerer. Forskjellene mellom husholdningene vil øke, så forslaget til omfordeling av nettkostnadene er derfor både urettferdig og usosialt.

RME understreker altså flere ganger at teknologien vil løse tilpasningene automatisk, men hopper bukk over problemstillingen om at manglende standardisering av tariffstruktur ikke vil gjøre det attraktivt for markedsaktører å utforme tjenester i dette markedet.

Vi registrerer også at vinterstrømmen blir enda dyrere. Det at vi bruker mer strøm til oppvarming og innendørs komfort vil i tillegg til høyere strømforbruk også utløse større effektuttak. Som det står i kapittel 3.6.7: «*Dersom nettselskapet fastsetter et effektledd, skal effektleddet tidsdifferensieres. Som et minimum skal effektleddet være differensiert mellom vinter og sommer. Uttak om vinteren når nettet er høyt belastet har en høyere pris enn tilsvarende uttak om sommeren når det er forholdsvis lite last i nettet*»

Vi må ta oss tid til å vente på pilotene

Enova har delt ut mye midler til pilotprosjekter som vurderer ulike tiltak for forbrukerfleksibilitet og økt nettutnyttelse, hele 250 millioner kroner i 2019. I år har flere av nettselskapene startet opp piloter som ser på hvordan sluttkundene reagerer på ulike prissignaler, og noen prøver seg frem med konsepter som rabatt på nettleien på kveld/natt. Samtidig er det først nå vi begynner å få tilgang til forbruksdata fra Elhub som snart har vært i drift i halvannet år. Alt ligger med andre ord til rette for at vi i løpet av de neste årene vil få et omfattende informasjonsunderlag som kan lede frem til et mer opplyst og velbegrunnet forslag til ny nettleie.

Fremfor å vente, legger RME opp til en gradvis omlegging til ny nettleie fra 2022 til 2027. De overlater til nettselskapene å tilpasse modell og implementering til sin kundegruppe. Valgfriheten på modell er imidlertid kun for nettselskapet, kunden er prisgitt det man får. Dette gir ingen forutsigbarhet for kunden, og de mange variablene vil skape mye usikkerhet og uheldige utslag. Innføring av effekttariffer må utsettes til man har en kunnskapsbasert tariffmodell som gir enkle og forståelige prissignaler til strømkundene.

Landets boligeiere og det norske strømmettet trenger ingen ny nettleiestruktur nå. Vi trenger bedre og mer motiverende informasjon om hvordan vi kan være smarte strømkunder. Norske boligeiere er motivert for å spare klima, spare strøm og spare penger uten uforståelige prismodeller, prissignaler og overgangsordninger. Bruk heller gulrot fremfor pisk ved hjelp av bredere og mer målrettede ordninger i Enova.

Oslo, 25. mai 2020

Linda Ørstavik Öberg
Energipolitisk rådgiver

Morten Andreas Meyer
Generalsekretær